

6. Дотримуйтеся позитивних ідей та стосунків (намагатися знайти найкраще розв'язання проблеми, а не переспорити співрозмовників).

7. Не критикуйте себе та інших (бути доброзичливим і терпимим до інших думок).

Якщо під впливом дискусії у частини учасників кардинально **змінилися погляди**, то це означає, що подіяв **«ефект переконання»**. Він буде навіть тоді, коли в деякого зародилися тільки певні сумніви щодо правильності своїх поглядів. **«Нульовий ефект»** дискусії буває тоді, коли погляди, думки більшості людей не змінилися.

Отже, можемо зробити висновок, що в процесі дискусії народжуються нові думки, які, у свою чергу, активізують мислення учнів, їх інтерес до предмета, що вивчається; розвивається вміння самостійної роботи з джерелами, підвищується якість засвоєння матеріалу.

Список використаних джерел

1. <https://www.novadoba.org.ua/projects-diskusiya-deliberacii-ua>
2. Машика В.Т. Олімпіадні завдання з правознавства. 9-11 класи. Х.: Вид. група «Основа», 2017.
3. Фасилітування роботи у малих групах: практичний посібник для тренерів. К., ФОП Демчинський О. В., 2017.
4. Читай В. В. «Справедливці». К.:ТОВ «ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС», 2019.

Формування в учнів ключових компетентностей у процесі дослідницької діяльності на уроках правознавства (з досвіду роботи)

Шумаков Олексій

---

*На світі є тільки один спосіб, що спонукає кого-небудь щось зробити... І він полягає в тому, щоб примусити іншу людину схотіти це зробити.
Пам'ятайте: іншого способу немає.*

Ці слова стали справжнім девізом моєї роботи. Третій рік поспіль працюю над темою «Формування в учнів ключових компетентностей у процесі дослідницької діяльності на уроках правознавства»

Провідною ідеєю досвіду є глибоке засвоєння навчального матеріалу й осмислення його на уроці правознавства, формування міжособистісних відносин в учнів під час пошуку та розв'язанні проблемних питань.

Предмет досвіду: система форм, методів, прийомів і засобів розумового розвитку учнів.

Об'єкт досвіду: інтерактивні форми навчання.

Для створення психологічно сприятливої атмосфери в класі стосунки з учнями я намагаюся будувати на принципах паритетності (ось тут виникає і відчуття поваги, і виховання творчої людини, здатної самостійно, критично, неординарно мислити, і відбувається становлення особистості, адже всі стають співучасниками пізнання, процесу пошуку відповіді на екзистенційні питання).

«Як знайти загальні закономірності, що забезпечують творчу самореалізацію учнів під час навчання?» Без застосування ефективних педагогічних ідей, використання проблемного та продуктивного навчання, інтерактивних технологій – не обійтися.

Коректно висловлюватись, розширювати свій юридичний кругозір спонукає гра «Зрозумій мене», коли учень отримує завдання, не називаючи терміна чи поняття, розкрити їх зміст так, щоб його зрозуміли інші.

Як правило, учням подобається брати участь в імітаційних іграх: «Вибори», «Судовий процес» тощо. Важливе значення має використання відеоматеріалів безпосередньо до проведення цих ігор. Візуальне подання інформації активізує розумову діяльність учнів, забезпечує перехід від елементарного пізнання до аналізу, порівнянь, висновків. Телебачення пропонує різні програми, які імітують судовий розгляд цивільних і кримінальних справ. *Ще однією цікавинкою є використання відеоматеріалів судової практики в процесі практичних занять.* Одразу така форма занять перетворюється на активний процес розумової діяльності, суперечок опонентів, аналізу ситуації, у яких народжується істина. Після перегляду відеосюжету, який фактично є лише основою для подальшого обговорювання, як правило, починається жвава дискусія, обмін думками. Виступаючі намагаються довести свою точку зору й обґрунтувати її законом.

Метод проєктів я намагаюся максимально адаптувати до спеціалізації учнів, їх вікових особливостей. На мій погляд, він дуже гнучкий та багатогранний. Як один із варіантів методу проєктів можна використовувати мультимедійну презентацію та портфоліо учнів.

Допоможе в цьому застосування методичних прийомів створення проблемних ситуацій: підведення учнів до пропозиції оптимізації розв'язання ситуації; зіткнення суперечностей практичної діяльності; аналітична діяльність учнів; постановка конкретних питань (на узагальнення, обґрунтування, конкретизацію, логіку, спосіб міркування); постановка проблемних задач.

Другий метод передбачає два типи альтернатив: особистісні («Якби я був Президентом України...») та суспільні («Яким був би подальший розвиток України, якби 1 грудня 1991 року народ проголосив проти незалежності?»). Пошук альтернативи спрямовує фантазію учнів на аналіз минулого і сучасного, підштовхує до планування майбутнього, виховує громадянську свідомість і відповідальність.

Продуктивне навчання, що базується на вільному виборі та зацікавленості, захопленості учнів, відповідає цілям випереджувального розвитку можливостей учнів, виховує в них автономність, активність, самостійність і творчість. Така організація навчального процесу дає учню змогу сформулювати індивідуальний досвід одержання конкретного результату й швидше опанувати навчальним змістом теми.

Для реалізації продуктивного навчання на уроках використовую індивідуальну, групову та колективну форми навчальної діяльності.

Для реалізації диференціації навчання, проаналізувавши навчальний матеріал і виявивши можливі труднощі, які можуть виникнути перед різними групами, складаю розгорнутий план уроку, де є питання до різних груп і окремих учнів.

Під час роботи в групі відбувається спільне виконання поставлених завдань. Працюючи в групі, учні вчаться говорити, обговорювати проблему, вислуховувати думки співрозмовника, а в нагороду за вміння слухати і співпрацювати вони отримують колективну мудрість інших.

Саме така форма роботи створює особливі умови для формування ключових компетентностей, насамперед, комунікативних, які передбачають оволодіння способами взаємодії з людьми, вміння спілкуватися, дотримання культури дискусій, уникнення категоричності, визнання своїх помилок.

Одним із найбільш вагомих засобів активізації пізнавальної діяльності є використання *проблемних завдань і вирішення юридичних задач.* Цей підхід використовую на різних етапах уроку. Вивчення нового матеріалу намагаюся зробити активним процесом, залучити учнів до більш інтенсивної розумової роботи. Проблемні завдання при постановці певної ситуації, де можуть виникати правові колізії, змушують

учнів вирішувати теоретичні питання, висловлювати певну позицію, робити правильні висновки.

Індивідуалізація навчання нерозривно пов'язана з діалогічним навчанням. Завдання вчителя полягає в тому, щоб навчити дитину самостійно знаходити закономірності, а не в тому, щоб тільки давати їй закони в готовому вигляді.

Самостійність і активність учнів розвиває метод «Мозковий штурм». Його корисність полягає в тому, що він дає можливість не тільки визначати велику кількість ідей із запропонованої проблеми, а й навчити учнів реально оцінювати ситуацію та можливості реалізації їхніх пропозицій.

Сьогодні важливе значення має самостійна робота учнів. *І треба зазначити, що самостійна робота може приносити справжнє задоволення* (робота з дидактичними посібниками, документами, збірниками, додатковою літературою, відеоінформацією, задокументованими судовими справами та ін.)

Здійснюючи таку роботу, з'являється можливість підготувати учнів до глибшого засвоєння знань із правознавства та сформувати групу помічників-консультантів. *Знання учнів-консультантів можуть спонукати інших до глибшого вивчення предмета в позаурочний час,* до читання додаткової літератури, до спілкування з ровесниками й дорослими, які володіють додатковими знаннями з предмета. Так виховується потреба постійно поповнювати знання з різних джерел, діти стають активними учасниками навчального процесу.

Глибокому розумінню основ правознавства сприяють позакласні заходи, які є логічним продовженням процесу формування інформаційних компетентностей сучасної особистості. У цьому контексті особливо можна виділити зайнятість учнів у роботі шкільного клубу «Правознавець», де сформована лекторська група, консультативна група, проводиться інформаційно-просвітницька робота й підготовка до олімпіад і турнірів.

Розвиток пізнавальних інтересів, глибоке розуміння фундаментальних понять здійснюються під час підготовки та проведення рольових, ситуативних ігор, дискусій, моделюючих завдань.

Важко переоцінити корисність зустрічей з компетентними людьми, оскільки ці заходи пов'язують із практикою все те, про що на теоретичному рівні розповідав учитель.

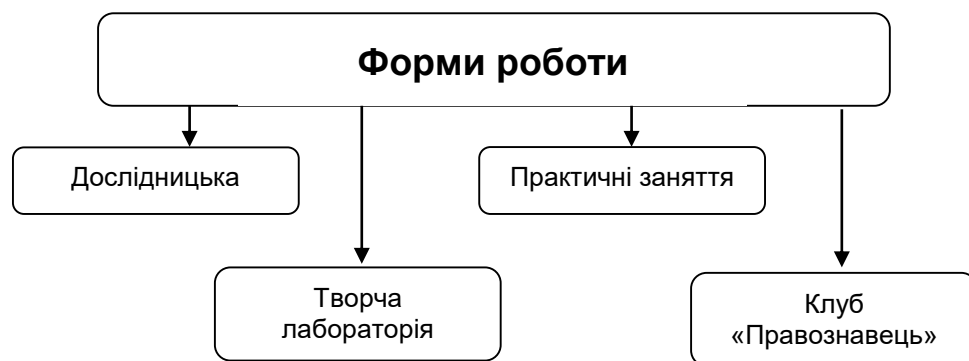
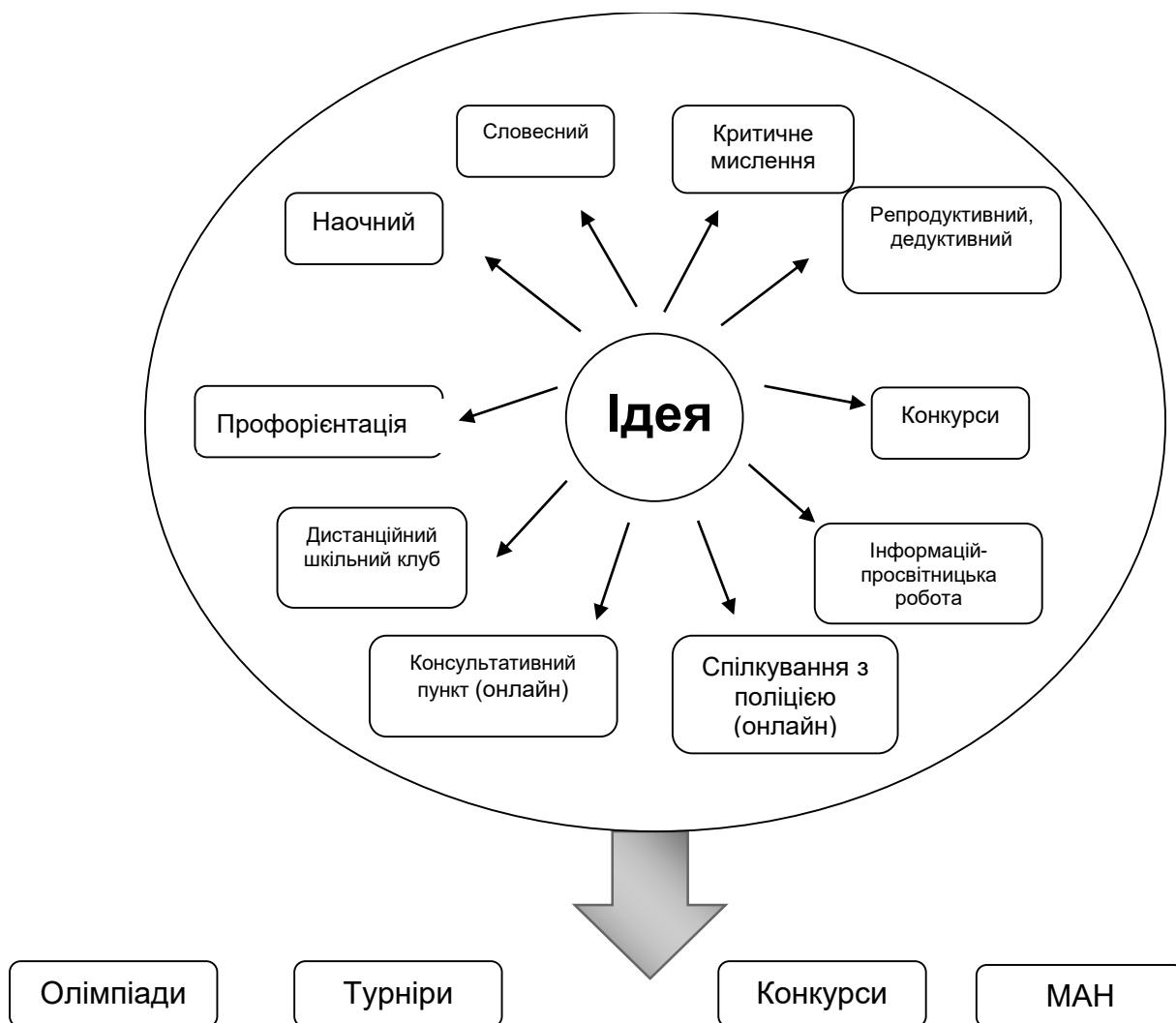
Підсумовуючи, можемо стверджувати, що використання різноманітних форм навчання на уроках правознавства дає певні результати: безперервна актуальність діяльності учнів у межах шкільного клубу «Правознавець»; зацікавленість предметом, бажання учнів займатися самоосвітою за напрямом правознавство; мої випускники стають активними студентами ХНЮУ імені Я. Мудрого; учні, які закінчили школу, і надалі беруть участь у конкурсах.

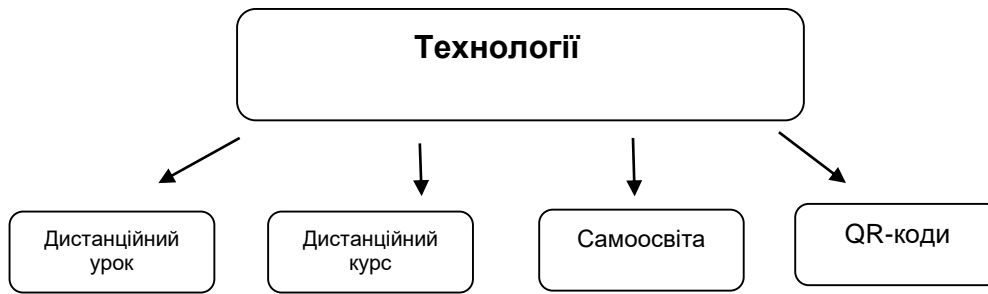
Отже, забезпечення максимального розвитку пізнавальних інтересів особистості можливе лише за умови поєднання творчої активності вчителя та учнів. Завдяки цьому підвищується успішність учнів, формується їх правосвідомість, учні посідають призові місця в конкурсах, олімпіадах і турнірах від районного до всеукраїнського рівнів.

Превенція

Правова держава

Методи

Правова характеристика понять «людина», «особа», «громадянин». Громадянство України

Терещенко Олена

Мета: сформувати розуміння інституту громадянства, поняття «громадянство» та громадянську компетентність учнів;

- розвивати вміння використовувати теоретичні знання про громадянство України в реальному житті;
- розвивати вміння працювати з правовою літературою;
- виховувати почуття патріотизму.

Обладнання: Конституція України, Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, витяги із Закону «Про громадянство України», підручники.

Запис на дошці:

Епіграф до уроку: *Я зрозумів, що не один
Існую я в людському морі,
В громаді, наче в добрім хорі,
Почесне місце є для всіх
І для дорослих, і малих,
І для жінок, й чоловіків,
Для бідняків і багатих
У світі є закон один:
Людина – це громадянин.*

І. Кушнірчук

Поняття до теми: людина, особа, громадянин, «право крові», «право ґрунту», апатриди, біпатриди, громадянин.

Тип уроку: засвоєння нових знань і формування умінь.

Хід уроку

1. Повідомлення теми та мети уроку.

Темою нашого уроку є «Громадянство України». Ми спробуємо з'ясувати з вами, який правовий зв'язок існує між людиною і державою, визначитися з термінами «людина», «особа», «громадянство». Визначимо основні ознаки поняття «громадянство» на основі роботи з текстом Конституції України й Закону України «Про громадянство»

2. Мотивація навчальної діяльності учнів.